

<http://dx.doi.org/10.16926/zh.2016.15.17>

Marek CETWIŃSKI

Tadeusz SROGOSZ

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

**Przemysła Ottokara II „życie po życiu”: przyczynek
do dziejów czeskiej tradycji historycznej (na
marginesie monografii Vaclavy Kofránkovej, *Zlatý
král a chudý hrabě. Přemysl Otakar II. a Rudolf
Habsburský v historické tradici*, Praha 2012, ss. 158)**

Podobnie jak polska, tak i czeska mediewistyka doczekała się w ostatnich kilkunastu latach szeregu biografii średniowiecznych władców¹. Czasy obecne –

¹ Poniżej tylko kilka najnowszych przykładów czeskich i polskich: L. Jan, *Václav II. Král na stříbrném trůnu 1283–1305*, Praha 2015; V. Vaniček, *Vratislav II. (I.). První český král. Čechy v době evropského kulturního obrátu v 11. století*, Praha 2004; idem, *Sobeslav I. Přemyslovci v kontextu evropských dějin 1092–1140*, Praha – Litomyšl 2007; idem, *Svatý Vaclav. Panovník a světec v raném středověku*, Praha – Litomyšl 2014; Ž. Josef, *Přemysl Otakar II. Král na rozhraní věků*, Praha 2011; M. Šandera, *Hynce Ptaček z Pirkštejna*, Praha 2011; S. Rosik, *Bolesław Krzywousty*, Wrocław 2013; P. Wiszewski, *Henryk II Pobożny. Biografia polityczna*, Legnica 2011; M. Biniasz-Szkopek, *Bolesław IV Kędzierzawy – książę Mazowsza i princeps*, Poznań 2009 (wersja nieco zmieniona – *Bolesław Kędzierzawy*, Poznań 2014); N. Mika, *Mieszko syn Władysława II Wygnańca, książę raciborski i pan Krakowa – dzielnicowy władca Polski*, Racibórz 2006; J. Sperka, *Władysław książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330 – 8 lub 18 maja 1401)*, Kraków 2012; J. Osiński, *Bolesław Rogatka, książę legnicki, dziedzic monarchii Henryków śląskich (1220/1225 – 1278)*, Kraków 2012. Dodajmy do tego obfitą produkcję krakowskiego wydawnictwa „Avalon” z serią bardziej lub mniej znanych Piastów, ale nie tylko Piastów. Zob. J. Nikodem, *Witold, wielki książę litewski (1354 lub 1355 – 27 października 1430)*, Kraków 2013. Władysław Herman doczekał się ostatnio dwóch biografii: K. Benyskiewicz, *Książę polski Władysław I Herman 1079–1102*, Zielona Góra 2010 (wyd. II – Kraków 2014); A. Krawiec, *Król bez korony. Władysław I Herman, książę polski*, Warszawa 2014. Monografia K. Benyskiewicza, (idem, *Mieszko Bolesławowic 1069–1089. Źródła i tradycja historiograficzna*, Kraków 2005) rozpo-

widać wyraźnie – preferują w historiografii zainteresowania miejscem i rolą jednostki w społeczeństwie. Wyraźna to różnica, choćby w porównaniu z 1974 r., kiedy to Golo Mann, syn Tomasza, stwierdzał, iż „nasza najnowsza nauka historyczna jest nieprzyjaźnie usposobiona do biografii”². Odwrót od historii zajmującej się analizą struktur do biografistyki to zjawisko analogiczne do czasów republiki weimarskiej, kiedy to – pisze Modris Eksteins – „w rodzącej się *avant la lettre* kulturze celebrytów, biografia stała się niesłuchanie wziętą formą literacką”³. Kanadyjski historyk powołuje się tu na Siegfrieda Kracauera głoszącego, że biografia jest „«formą sztuki nowej burżuazji», grupy społecznej – złożonej z urzędników, menadżerów, personelu usługowego”, zafascynowanej postaciami uważanymi – mniej lub bardziej zasadnie – za „charyzmatyczne”⁴. W społeczeństwie zuniformizowanym, a uwikłanym w chęć indywidualnego awansu, zjawiskiem zrozumiałym jest „silny i powszechny głód osobowości większych niż życie”⁵. Podobieństw czasów obecnych i międzywojennego dwudziestolecia jest więcej. Nie tylko przecież w weimarskich Niemczech polityka „znalazła się w procesie niekończącego się kryzysu” wywołującego „obsesję na punkcie przywództwa” – i w konsekwencji uznanie „biografii jako esencji historii”⁶.

Historiografia jest niewątpliwie częścią ogólnej kultury swojej epoki⁷. Wbrew głoszonym niekiedy obecnie tezom, to historia tworzy historyków, a nie historycy historię. Oni ją tylko dostosowują do gustów swych potencjalnych czytelników⁸. A te kształtowane bywają głównie przez literaturę piękną, nieko-

czyzna listę postaci zupełnie niemal nieobecnych w historiografii akademickiej i całkowicie obecnej szerszej publiczności. Podobnie W. Zabłocki, *Grzymisława Ingwarówna, księżna krakowsko-sandomierska*, Kraków 2012, gdzie biografia utkana z nadmiernej wielości hipotez.

² G. Mann, *Czy historii potrzebna jest teoria?*, [w:] idem, *Ludzie myśli, ludzie władzy, historia*, tłum., wyb. i posłowie E. Paczkowska-Lągowska, Kraków 1997, s. 70.

³ M. Eksteins, *Taniec w słońcu. Geniusz, celebra i kryzys prawdy w epoce nowoczesnej*, tłum. J. Łoziński, Poznań 2012. Podtytuł monografii wskazuje na problemy aktualne i dziś.

⁴ Ibidem, s. 156–158.

⁵ Ibidem, s. 158.

⁶ Ibidem.

⁷ Andrzej Radomski, (idem, *Historiografia a kultura współczesna*, Lublin 2006, s. 10): „Historiografia i inne dyscypliny wiedzy (co nie jest dziś już takie odkrywcze) są wytworem kultur określonych społeczeństw. To kultura/y kreśli/ą wizje rzeczywistości, powołuje/ą do życia różne byty (na przykład ‘przeszłości’), pisze/ą scenariusze życia dla ludzi, określa/ą wartości i kształtuje/ą tożsamość. Kształtuje/ą też oblicze praktyki naukowej czy historiograficznej, a także gusty odbiorców wytworów tychże praktyk (czytelników, widzów itd.). Historyk zatem powinien dobrze orientować się w tych znakach czasu i wyzwaniach, jakie one niosą – jeśli chce, aby jego praca miała jakikolwiek sens i spotykała się z jakimkolwiek odzewem”. Warto tu dodać, iż podobną myśl głosił już w 1935 r. Ludwik Fleck (wydanie polskie: *Powstanie i rozwój faktu naukowego. Wprowadzenie do nauki o stylu myślowym i kolektywie myślowym*, tłum. M. Tuskiewicz, wstęp Z. Cackowski, Lublin 1986).

⁸ J. Rak, *Bývali Čechové. Česke hitorické mýty a stereotypy*, Praha 1994, gdzie też pyszna fraza o tym, że i zawodowy historyk, słysząc nazwisko kardynała Richelieu, pomyśli najpierw o przygodach „trzech muszkieterów”, a dopiero potem uzmysłowi sobie, że kardynał był wielkim mężem stanu (s. 5).

niecznie zresztą najwyższej jakości. Historiografia i beletrystyka wchodzą ze sobą w ścisłe związki. Historiografia akademicka stanowi z reguły rezerwuarn fabuły i tematów⁹. Bywa też niekiedy odwrotnie, kiedy to beletrystyka zamienia się w klucz do zrozumienia wydarzeń zajmujących historyka¹⁰. Josef Pekař, olbrzym historiografii czeskiej, przyznawał, iż przygotowując w 1910 r. swą monografię zamku Kost, inspirował się opisem Soplicowa zawartym w poemacie Adama Mickiewicza¹¹. Żyjący na przełomie XIX i XX w. czeski historyk jest prekursorem nowoczesnej metodologii historii, a jego dziejopisarstwo „jawi się z tej perspektywy jako zwiastun – tak modnej obecnie w zachodniej historiografii – mikrografii, w rodzaju choćby monografii okcytańskiej wioski heretyków Emmanuela Le Roy Ladurie”¹².

W XIX w. niewątpliwy wpływ na ówczesną mediewistykę wywarł Walter Scott¹³. Wpływ beletrystyki na uczoną historiografię nie ogranicza się zresztą tylko do proponowania tematów czy narzucania odpowiedniego nastroju. Natalia Lemann stwierdziła to wprost: „Literatura nie tyle zapożycza wprost metody i ustalenia wypracowane przez zawodowych historyków, ile je niekiedy wyprzedza i przepracowuje”¹⁴. Trzeba zatem zgodzić się z Golo Mannem, iż porównanie powieści i dziejopisarstwa jest sensowne, albowiem „czymże innym jest dziejopisarstwo jak nie literaturą, jedną z jej gałęzi, ściśle związaną z innymi? Historyk opowiada jak powieściopisarz, nowelista, i podobnie jak on chciałby, aby jego opowiadania czytano, i to czytano chętnie”¹⁵.

⁹ Szeroko zob.: T. Parnicki, *Historia w literaturę przekuwana*, Warszawa 1980.

¹⁰ G. Popow, *O Wojnie Ojczyźnianej 1941–1945*, tłum. M.B. Jagiełło, Warszawa 2005, s. 77: „Pewnego razu – przy lekturze L.N. Tolstoja – nagle zwróciłem uwagę na to, że ujęcie przez Lwa Nikołajewicza najistotniejszych problemów 1812 roku daje mi klucz do zrozumienia Wojny Ojczyźnianej lat 1941–1945”.

¹¹ J. Pekař, *Kniha o Kosti*, Praha 1998; por. E. Kantůrková, *Podobizna mladého muže*, [w:] *Pekářovské studie*, Praha 1995, s. 56.

¹² M. Cetwiński, *Josefa Pekařa „Kniha o Kosti” jako model monografii kasteologicznej*, [w:] *Zamki i przestrzeń społeczna w Europie środkowo-wschodniej*, red. M. Antoniewicz, Warszawa 2002, s. 608.

¹³ M. Pastoureaux, *Średniowiecze w „Ivanhoe”*. *Bestseller epoki romantyzmu*, [w:] idem, *Średniowieczna gra symboli*, tłum. H. Igalson-Tygielska, Warszawa 2006, s. 365–376. Historyk ten pisze też: „Przeszłość, którą próbują odtworzyć badacze, zmienia się z dnia na dzień na fali nowych odkryć, nowych pytań i nowych hipotez. Przeszłość natomiast przedstawiona w dziełach fikcyjnych nabiera nieraz charakteru czegoś niezmiennego, archetypicznego, niemal mitologicznego, nie tylko kształtującego nasze sny i naszą wrażliwość, lecz również do pewnego stopnia wzbogacającego naszą wiedzę. *Ivanhoe* jest taką właśnie powieścią. Zresztą czy naprawdę istnieje aż tak wielka różnica między literacką fikcją a pracami naukowymi? Od trzydziestu lat spędzam wiele godzin dziennie nad średniowiecznymi źródłami i dobrze wiem, jak bardzo krucha jest ta granica i jak wiele wspólnego mają prace uczonych z literacką fikcją”.

¹⁴ N. Lemann, *Epicka historiografia we współczesnej prozie polskiej*, Łódź 2006, s. 225. Na wagę metodologicznych problemów poznania historycznego zawartą w wierszach Adama Mickiewicza *Popas w Upicie* (można dodać także wiersz *Do Lelewela*) zwrócił uwagę Gerard Labuda (idem, *Rozwój metod dziejopisarskich od starożytności do współczesności*, cz. 1: *Do schyłku XIX wieku*, Poznań 2003, s. 196–197).

¹⁵ G. Mann, *Dziejopisarstwo jako literatura*, [w:] idem, *Ludzie myśli, ludzie władzy...*, s. 9.

Historii historiografii nie da się przedstawić bez szerszego kontekstu, bez uwzględnienia jej związków z literaturą, filozofią, a także – nie na końcu – polityką. Stosowną okazją do przyjrzenia się bliżej mechanizmom rządzącym przemianami obrazu przeszłości – i szerzej kulturą historyczną – jest monografia Václavy Kofránkovej poświęcona postaciom Przemysła Ottokara II i Rudolfa Habsburga w czeskiej tradycji historycznej¹⁶. Wzorem znanym filologom układa ona analizowane teksty w chronologicznym porządku ich powstawania¹⁷. Układ taki pozwala łatwo ustalić zmiany, jakim ulega wersja najstarsza, co ulega amplifikacji, a co zostaje usunięte lub mniej, czy bardziej, zmienione. Inaczej mówiąc – bez trudności zauważyć można różnice stylu, w jakim historycy kolejnych epok przedstawiają to samo przecież wydarzenie. „Styl, jaki nadaje się jakiemuś opowiadaniu historycznemu, czerpie – pisze Golo Mann – z dwu składników: z przedmiotu i z epoki, w której żyje piszący”¹⁸.

Książka Václavy Kofránkovej o Przemysle Ottokarze II i Rudolfie Habsburgu w tradycji historycznej stanowi interesującą propozycję w kontekście dyskusji na temat tworzenia Europy, jej podziałów i wspólnego dziedzictwa. W książce analizowane są istotne problemy naukowe, rozwiązane w oparciu na solidnej podstawie źródłowej i piśmienniczej. W efekcie, dzięki dużemu wysiłkowi heurystycznemu, powstało dzieło opisujące istotny problem naukowy interesujący nie tylko specjalistów, lecz także szerszą publiczność, zwłaszcza w środkowej Europie.

Konflikt między potężnym królem Czech Przemysłem Ottokarem II („złoty król”) a zaczynającym ze stosunkowo małą domeną hrabią Habsburga i Kyburga oraz władcą Górnej Alzacji Rudolfem („biedny hrabia”) zadecydował o dziejach znacznej części Europy na kilka stuleci. W 1273 r. zebrani w Ratzbonie elektorowie mieli przeprowadzić wybór króla Niemiec. Kolegium elektorskie obawiało się siły króla Czech, więc wybór padł na Rudolfa Habsburga, który wydawał się wystarczająco słaby. Elektorzy nie docenili jednak nowego króla Niemiec. Rychło Rudolf I Habsburg koronował się w Akwizgranie, przeprowadził rewindykację praw, przywilejów i majątków królewskich straconych przez Koronę od chwili śmierci Fryderyka II Hohenstaufa, uzyskał poparcie papieża Grzegorza X. Elekcję Rudolfa I Habsburga przyjmuje się jako koniec Wielkiego Bezkrólewia w Niemczech. Przemysł Ottokar II nie chciał się pogodzić z tymi faktami, odmówił złożenia hołdu Rudolfowi I Habsburgowi i wycofania się z Austrii, którą

¹⁶ V. Kofránková, *Zlatý král a chudý hrabě. Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský v historické tradici*, Praha 2012.

¹⁷ Podobnie jak czyni to Petr Čornej, przedstawiając przemiany tradycji związanej z klęską radykalnych husytów pod Lipanami (idem, *Lipanské ozvěny*, Praha 1995). Metodą powyższą analizował ważną w naszej historii bitwę pod Legnicą Joseph Klapper (idem, *Die Tatarensage der Schlesier*, „Mitteilungen der schlesischen Gesellschaft für Volkskunde”, Bd. 31/32: 1931, s. 160–196).

¹⁸ G. Mann, *Dziejopisarstwo jako literatura...*, s. 16.

zajął po wymarcu dynastii Babenbergów. Po czasowych układach i poszukiwaniu sojuszników przez obie strony konfliktu (w tym również wśród książąt polskich przez króla Czech), w 1278 r. doszło do bitwy pod Dürnkrut (Suchymi Krutami), zakończonej zwycięstwem Rudolfa I Habsburga i śmiercią Przemysła Ottokara II. Ten właśnie konflikt między „złotym królem” a „biednym hrabią” w czeskiej tradycji historycznej zanalizowała Václava Kofránkova.

Przemysław Ottokar II, piąty król czeski, przez 25 lat swego panowania (1253–1278) doświadczył zarówno wielkich sukcesów, jak i ostatecznej klęski i śmierci w bitwie na Morawskim Polu¹⁹. W szczycie swego powodzenia czeski król władał nie tylko Czechami i Morawami, ale też Austrią, Styrią, Karyntią, Friulem i Krainą. Jako najpotężniejszy z władców Rzeszy Niemieckiej pretendował też do cesarskiej korony. Zwycięskim przeciwnikiem czeskiego „króla złotego i żelaznego”, wzoru rycerskich cnót, okazał się wybrany ostatecznie królem rzymskim skromny hrabia – Rudolf Habsburg. Upadek czeskiej hegemonii w Europie Środkowej to zarazem początek kariery Habsburgów. Kiedy po 1525 r. korona czeska przypadła Habsburgom, historycy stanęli przed poważnym problemem – jak pogodzić lojalność względem nowej dynastii z dumą tradycji i pamięcią o czasach, gdy to Wiedeń podlegał władzy Pragi, a nie na odwrót. Sytuacja wymagała zatem od dziejopisów niebywałej wprost dyplomatycznej zręczności. Granic kompromisu między czeskim poczuciem narodowym a lojalnością wobec Habsburgów pilnowała – z mniejszą lub większą gorliwością – cenzura.

Książka składa się z krótkiego wprowadzenia dotyczącego okoliczności powstania książki; wstępu; siedmiu rozdziałów; streszczenia w języku angielskim; wykazu skrótów wydawnictw źródłowych, czasopism i zbiorów prac; bibliografii (nazwanej wykazem źródeł i literatury); indeksu nazwisk oraz indeksu nazw geograficznych. Książka powstała na podstawie rozprawy doktorskiej obronionej przez Autorkę na Uniwersytecie Karola w Pradze. We wstępie Autorka przedstawiła stan badań i znaczenie wyjaśnienia mitu Rudolfa I Habsburga i Przemysła Ottokara II dla dzieła emancypacji narodu czeskiego.

Václava Kofránkova przedstawiła średniowieczne korzenie historiograficznego obrazu Przemysła Ottokara II, wręcz propagandowe nadawanie przydomków (*rex ferreus et aureus* – żelazny i złoty król, *rex magnus* – wielki król). W okresie wczesnonowożytnym różnie interpretowano XIII-wieczny konflikt (Kofránkova nazwała ten okres „wczesnonowożytnym intermezzo”)²⁰. Znaczna część tego fragmentu książki poświęcona jest opisom Jana Długosza, reprezentującego polską optykę, polską rację stanu, który uważał ziemie opawską i kłodzką za polską domenę. Z kolei czescy kronikarze przedstawiali konflikt „złotego króla” i „biednego hrabiego” zgodnie z czeskim punktem widzenia (Václav Hájek z Libočan, Pavel Stránský).

¹⁹ Czyli pod Suchymi Krutami. Obszernie dzieje Czech za panowania tego władcy przedstawia V. Vaniček (idem, *Velké Dějiny země Koruny České*, t. 3: 1250–1310, Praha 2002, s. 9–358).

²⁰ V. Kofránková, op. cit., s. 25.

Wydarzenia z XIII w. i postać rycerskiego króla Przemysła Ottokara II zarysowały się wyraziście w tradycji nowożytnej (XVIII w. – pierwsze dziesięciolecia XIX w.), nie tylko w historiografii, lecz przede wszystkim w literaturze i sztuce. Wybitni twórcy tej epoki czerpali inspiracje do swojej twórczości (na przykład Lope de Vega, Georg Calamina, Nicolaie Vernulaea, Francisco Goya, William Blake, Ludvik Kohl).

Václava Kofránkova wiele miejsca poświęciła na charakterystykę postaci Przemysła Ottokara II w koncepcji wybitnego historyka i polityka czeskiego Františka Palackiego. Polemizował on z tezami historiografii austriackiej, przedstawiając Przemysła Ottokara II jako reformatora, który doprowadził Czechy na wyższy poziom cywilizacji. Historyk zwracał uwagę, że kolonizacja niemiecka była radykalną przemianą w dziejach Czech. Jednocześnie nawet oponenci króla czeskiego szanowali go za cechy rycerskie. Interesująca jest analiza konfliktu Przemysła Ottokara II z Rudolfem I Habsburgiem ujmowanego w tradycji historycznej od Wiosny Ludów do lat 70. XIX w. (*Od rewolucji do ironicznej rezygnacji*). W reakcji na idee Palackiego uczeni niemieccy i austriaccy oraz publicyści gwałtownie polemizowali, kładąc nacisk na proces kolonizacji niemieckiej.

Václava Kofránkova omówiła zagadnienie dla drugiej połowy XIX w., kiedy funkcjonowały zmienione warunki społeczne i polityczne (*Triumf umiaru?*). Motyw czesko-niemieckiego konfliktu był wciąż obecny, aczkolwiek jego prezentacja odbiegała od narodowych interesów. Mniej gorliwie pracowała cenzura wówczas, kiedy – jak podczas wojen z Napoleonem – dwór wiedeński uznał, że w trosce o morale czeskich rekrutów warto przypomnieć postać rycerskiego króla²¹. I nie tylko jego – także husytów z Janem Žižką na czele. Politykom czeskim pamięć o czeskiej mocarstwowości służyła po 1866 r. jako argument w walce o uzyskanie w dualistycznej monarchii habsburskiej także dla Czech statusu porównywalnego z Węgrami. Nie bez satysfakcji przypomniano wówczas triumf Przemysła Ottokara II pod Kressenbrunn nad Węgrami właśnie. Wielonarodowa, zróżnicowana wyznaniowo c.k. monarchia, przypominająca w niejednym dzisiejszą Unię Europejską, miała spore trudności w wypracowaniu wspólnej pamięci historycznej²². Spory i interpretacje wokół Przemysła Ottokara II wymownie ilustrują zarówno owe trudności, jak i ostateczne fiasko owych starań. Wprost przeciwnie – wzrost zainteresowania przeszłością umacniał wzajemne animozje.

Powstanie w 1918 r. niepodległej Czechosłowacji, państwa z wielką niemiecką mniejszością, skierowało uwagę dziejopisów na rolę Przemysła Ottokara II jako protektora niemieckich kolonistów. Zwolennicy „postępu” w dziejach widzieli w królewskiej protekcji roztaczanej nad obcymi kolonistami nie tyle celowe osłabianie „czeskiej tożsamości”, ile raczej wspieranie mieszczaństwa jako

²¹ Ibidem, s. 46.

²² Ibidem, s. 82 – o miejscu Przemysła Ottokara w edukacji szkolnej.

przeciwwagi „zdradzieckich możnowładców”, którzy opuścili króla w decydującej bitwie.

Niewiele uwagi Václava Kofránkova poświęciła na omówienie XX-wiecznych ocen konfliktu znaczących aktorów sceny politycznej Europy Środkowej w średniowieczu (*Między przeszłością i przyszłością*). Lakoniczna treść tego fragmentu książki pozwoliła jednak Autorce na wniosek, że mit Przemysła Ottokara II nadal żyje. Emitowane są okolicznościowe monety, nadaje się nagrody jego imienia, buduje się pomniki, podejmowane są też działania w innych skomercjalizowanych formach²³.

Dość tego, aby stwierdzić, iż tradycja związana z piątym czeskim królem podlegała rozmaitym metamorfozom. Nie tylko zresztą z powodu nader złożonej i delikatnej sytuacji politycznej. Także z powodu zapotrzebowania na pewien typ bohatera. Przekazy źródłowe pozwalały dojrzeć w Przemysle Ottokarze II wzorowego wprost bohatera romantycznego. Bohatera niemal – w dramacie Franza Grillparzera – na miarę Napoleona²⁴. Wszystkie te przemiany, często zasadnicze, tradycji zawartej w dziełach historyków akademickich, autorów szkolnych podręczników, powieściopisarzy, poetów, dziennikarzy – a nawet satyryków – mieściły się jednak zasadniczo w ramach nakreślonych w średniowiecznych kronikach. Wprawdzie interpretacja tychże przeradzała się czasem w nadinterpretację, to zasadniczo autorzy starali się im jawnie nie przeczyć. Wniosek, jaki należy wyciągnąć z lektury omawianej monografii, to ten, że wprawdzie historycy sami tworzą swoje historie, ale nie tworzą ich dowolnie, albowiem – trawestując Marksa – jak zmora ciąży nad nimi tradycja wszystkich zmarłych pokoleń. Historia historiografii stanowi natomiast część większej całości – kultury historycznej. Badaczowi tej ostatniej nie wolno zatem ograniczać się tylko do historiografii naukowej, wyobrażenia zawodowych historyków także bowiem bywa kształtowana zarówno przez literaturę piękną, popularną, jak i wyobrażenia potoczne epoki, w jakiej przyszło żyć uczonemu.

Na marginesie książki Václavy Kofránkovej nasuwa się postulat pogłębienia badań nad rolą historyków w monarchii austro-węgierskiej, różnorodnością tradycji historycznej, prowadzącej czasem do tendencji odśrodkowych. Być może zresztą, że podobne zjawiska występowały również po 1918 r., a nawet zauważalne są współcześnie, w ramach przeżywającej poważny kryzys Unii Europejskiej.

Bibliografia

- Benyskiewicz K., *Mieszko Bolesławowic 1069–1089. Źródła i tradycja historiograficzna*, Kraków 2005.
Benyskiewicz K., *Książę polski Władysław I Herman 1079–1102*, Zielona Góra 2010 (wyd. II Kraków 2014).

²³ Ibidem, s. 130.

²⁴ Ibidem, s. 41.

- Biniaś-Szkopek M., *Bolesław IV Kędzierzawy – książę Mazowsza i princeps*, Poznań 2009.
- Čornej P., *Lipanské ozvěny*, Praha 1995.
- Eksteins M., *Taniec w słońcu. Geniusz, celebra i kryzys prawdy w epoce nowożytnej*, tłum. J. Łoziński, Poznań 2012.
- Fleck L., *Powstanie i rozwój faktu naukowego. Wprowadzenie do nauki o stylu myślowym i kolektywie myślowym*, tłum. M. Tuszkiewicz, wstęp Z. Cackowski, Lublin 1980.
- Libor J., *Václav II. Král na stříbrném trůnu 1283–1305*, Praha 2015.
- Kantůrkova E., *Podobizna mladého muže*, [w:] *Pekařovské studii*, Praha 1995.
- Klapper J., *Die Tatarensage der Schlesier*, „Mitteilungen der schlesischen Gesellschaft für Volkskunde”, Bd. 31/32: 1931.
- Kofránková V., *Zlatý kraal a chuddy hrabě. Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský v historické tradici*, Praha 2012.
- Krawiec A., *Król bez korony. Władysław I Herman książę polski*, Warszawa 2014.
- Labuda G., *Rozwój metod dziejopisarskich od starożytności do współczesności*, cz. I: *Do schyłku XIX wieku*, Poznań 2003.
- Lemann N., *Epicka historiografia we współczesnej prozie polskiej*, Łódź 2006.
- Mann G., *Czy historii potrzebna jest teoria?*, [w:] idem, *Ludzie myśli, ludzie władzy, historia*, tłum. i wybór E. Paczkowska-Łagowska, Kraków 1997.
- Mann G., *Dziejopisarstwo jako literatura*, [w:] idem, *Ludzie myśli, ludzie władzy, historia*, Kraków 1997.
- Mika N., *Mieszko szyn Władysława II Wygnańca, książę raciborski i pan Krakowa – dzielnicowy władca Polski*, Racibórz 2006.
- Nikodem J., *Witold, wielkie książę litewski (1354 lub 1355 – 27 października 1430)*, Kraków 2013.
- Osiński J., *Bolesław Rogatka, książę legnicki, dziedzic monarchii Henryków śląskich (1220/1225 – 1278)*, Kraków 2012.
- Parnicki T., *Historia w literaturę przekuwana*, Warszawa 1980.
- Pastoureau M., *Średniowiecze w „Ivanhoe”. Bestseller epoki romantyzmu*, [w:] idem, *Średniowieczna gra symboli*, tłum. H. Igalson-Tygielska, Warszawa 2006.
- Pekař J., *Kniha o Kosti*, Praha 1998.
- Popow G., *O Wojnie Ojczyźnianej 1941–1945*, tłum. M.B. Jagiełło, Warszawa 2005.
- Radomski A., *Historiografia a kultura współczesna*, Lublin 2006.
- Rak J., *Bývali Čechové. České historické mýty a stereotypy*, Praha 1994.
- Rosik S., *Bolesław Krzywousty*, Wrocław 2013.
- Sperka J., *Władysław książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330 – 8 lub 18 maja 1401)*, Kraków 2012.
- Šandera M., *Hynce Ptaček z Pirkštejna*, Praha 2011.
- Vaniček V., *Vratislav II. (I.). První český kraal. Čechy v době evropského kulturního obratu v 11. století*, Praha 2004.
- Vaniček V., *Sobeslav I. Přemyslovci v kontextu evropských dějin 1092–1140*, Praha – Litomyšl 2007.
- Vaniček V., *Svatý Václav. Panovník a světec v raném středověku*, Praha – Litomyšl 2014.
- Vaniček V., *Velké Dějiny zemi Koruny České*, t. 3: *1250–1310*, Praha – Litomyšl 2002.
- Wiszewski P., *Henryk II Pobożny. Biografia polityczna*, Legnica 2011.
- Zabłocki W., *Grzymisława Ingwarówna, księżna krakowsko-sandomierska*, Kraków 2012.
- Žemlička J., *Přemysl Otakar II. Král na rozhraní věků*, Praha 2011.

Summary

Ottokar II of Bohemia’s “Life after Life”: a Contribution to the Czech Historical Tradition (Basing on the Monograph by Vaclava Kofránkova *Zlatý Král a chudý hrabě. Přemysl Otakar II. a Rudolf Hansburský v historické tradici*, Praha 2012, ss. 158)

The book by Vaclava Kofránkova about Ottokar II of Bohemia and Rudolf I of Germany in historical tradition appears to be a very interesting publication in the context of discussions on creation of Europe, its divisions and its common heritage. The tradition connected with the fifth Czech king was subject to various metamorphoses due to a very complex political situation but also because of the demand for a certain kind of a hero.

Keywords: Ottokar II of Bohemia, the Czech historical tradition.

Słowa kluczowe: Przemysł Ottokar II, czeska tradycja historyczna.